

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.985

О. В. Алексєєв

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ АУДІО-, ВІДЕОКОНТРОЛЮ МІСЦЯ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Постановка проблеми. Переважна більшість труднощів, пов'язаних з отриманням надійної доказової бази за тяжкими та особливо тяжкими злочинами, що вчиняються як окремими громадянами, так і в складі організованих груп, виникають внаслідок того, що правопорушення часто готуються і вчиняються в умовах неочевидності, організованості, високої конспірації, сучасної технічної оснащеності.

Часто головними доказами злочинної діяльності стають аудіофрагменти розмов та відеофрагменти подій, отримані в результаті проведення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ) і негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НС(Р)Д), які слугують багатоплановими джерелами доказової інформації і мають велике значення для встановлення особистості і ступеня їх причетності до злочинної діяльності.

Від наявної подібної інформації залежить можливість проведення експертиз, ураховуючи, що фігуранти злочинної діяльності відмовляються добровільно надавати правоохоронним органам зразки голосу.

У сучасних умовах вчинення окремими громадянами тяжких й особливо тяжких злочинів, а також з огляду на активність адвокатського корпусу у питаннях визнання доказів, отриманих оперативно-розшуковим шляхом, неприпустимими, особливого значення набувають питання проведення оперативними підрозділами заходів, які тимчасово обмежують права і свободи громадян, а саме аудіо-, відеоконтроль місця.

З урахуванням цього, метою даної статті є визначення особливостей правового регулювання проведення аудіо-, відеоконтролю місця підрозділами кримінальної поліції та надання рекомендацій щодо його удосконалення.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Слід зазначити, що ураховуючи наукове розроблення загально-теоретичних питань теорії проведення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ) і негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НС(Р)Д),

які знайшли своє відображення в окремих комплексних дослідженнях і окремих статтях К. В. Антонова, П. П. Артеменка, В. М. Атмажитова, С. В. Албула, Б. І. Бараненка, А. Д. Безрукова, Б. Д. Берназа, П. Д. Біленчука, Ю. С. Блінова, В. Г. Боброва, О. А. Вагіна, В. І. Брильова, С. С. Галахова, Л. І. Громовенка, К. Г. Гейка, В. О. Глушкова, К. К. Горяїнова, В. А. Дашка, В. І. Декшне, О. М. Джужи, В. І. Єлинського, П. О. Єрмакова, А. П. Ісиченка, Ю. Ф. Жарікова, В. П. Захарова, С. І. Захарцева, О. В. Золотаря, Ю. Ф. Кваши, І. А. Клімова, О. В. Кожелянка, Я. Ю. Кондратьєва, Є. С. Лапіна, В. І. Михайлова, Ю. М. Михайлова, П. П. Михайленка, Є. М. Моїсєєва, О. В. Монжая, Ю. О. Найдзон, Д. Й. Никифорчука, В. М. Омеліна, Ю. Ю. Орлова, В. Л. Ортинського, С. С. Паламарчука, М. М. Перепелиці, В. В. Петрова, М. А. Погорецького, А. М. Притули, Є. Р. Пудакова, М. В. Салтевського, В. П. Сапальова, І. В. Сервецького, Г. К. Синилова, К. В. Суркова, О. В. Фірсова, А. М. Ханькевича, І. Ф. Харабєрюша, А. Н. Халікова, Є. В. Хренкова, А. Є. Чечьотіна, І. Р. Шинкаренка, М. Шиліна, М. А. Шматова, А. Ю. Шумілова та інш., питанням особливостей правового регулювання аудіо-, відеоконтролю місця не було приділено достатньої уваги, й, таким чином, можна вважати це наукове питання таким, що потребує критичного розгляду.

Виклад основного матеріалу. З точки зору практичної значущості результатів проведення аудіо-, відеоконтролю місця, це, по-перше, один із способів отримання інформації для проведення фоноскопічної експертизи зразків голосу і мови фігурантів, які є надійним і об'єктивним джерелом доказів та які можуть бути використані з метою боротьби зі злочинністю, а також у випадку спроб оскарження обвинувальних вироків; по-друге, джерело отримання змістовної звукової (речової) та візуальної інформації (орієнтуючої та доказової), що стосується фігурантів оперативно-розшукових справ та кримінальних проваджень.

У силу зазначених ознак така інформація слугує фундаментальним інструментом викриття

злочинної діяльності на відміну, наприклад, від зізнавальних показань та свідчень, які нерідко змінюються на різних стадіях розслідування кримінальних проваджень.

Слід також звернути увагу на те, що результати проведення аудіо-, відеоконтролю місця можуть містити підтвердження інших обставин, що належать до доказування: місця, часу, способу запланованого злочину, а також встановленню організаторів, виконавців, співучасників.

Що стосується ефективності отриманих результатів, то можна сказати, що, як правило, тактика проведення аудіо-, відеоконтролю місця виправдовує себе через те, що фігуранти, не чекаючи й не підозрюючи, що в їх відношенні проводяться ОРЗ (НС(Р)Д), не встигають продумати лінію поведінки або не отримують рекомендацій з боку представників захисту.

Умови проведення аудіо-, відеоконтролю місця забезпечені законодавчими актами, опрацьовані практикою діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції й покликані гарантувати ефективне правове застосування згаданих ОРЗ (НС(Р)Д).

На законодавчому рівні головні умови проведення аудіо-, відеоконтролю місця закріплені у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальному процесуальному кодексі України. Ці норми носять зобов'язуючий характер, вони обумовлюють належну поведінку суб'єктів проведення ОРЗ (НС(Р)Д). Разом з цим слід зазначити, що нормативна регламентація умов проведення аудіо-, відеоконтролю місця не обмежується тільки ними – вимоги до даних ОРЗ (НС(Р)Д) викладені також в інших законах і підзаконних актах.

Зупинимось докладніше на особливостях законодавчого регулювання, що мають відношення до організації і проведення аудіо-, відеоконтролю місця.

Насамперед, зазначимо, що законність, а значить й ефективність проведення аудіо-, відеоконтролю місця, а також допустимість використання отриманих результатів залежать від ряду умов, що становлять собою сукупність норм, передбачених законом до проведення будь-яких ОРЗ (НС(Р)Д):

1. Законодавче закріплення й пояснення суті ОРЗ (НС(Р)Д);

2. Наявність визначених законом підстав для проведення ОРЗ (НС(Р)Д);

3. Законодавче закріплення суб'єктів, які мають право проводити ОРЗ (НС(Р)Д);

4. Чітке окреслення повноважень суб'єктів під час проведення ОРЗ (НС(Р)Д);

5. Забезпечення під час проведення ОРЗ (НС(Р)Д) суворого дотримання конституційних прав і свобод людини й громадянина;

6. Належне оформлення результатів проведення ОРЗ (НС(Р)Д).

Негласне застосування спеціальної техніки в ОРД та під час здійснення кримінального провадження підрозділами кримінальної поліції пов'язане з обмеженням конституційних прав і свобод громадян. Саме тому, під час застосування спеціальної техніки підрозділами Національної поліції, важливими й актуальними є гарантії додержання законності, які мають бути чітко окреслені [1, с. 21].

Отже діяльність суб'єктів, що проводять аудіо-, відеоконтроль місця має ґрунтуватися на дотриманні вимог чинного законодавства та відомчих нормативно-правових актів (далі – НПА), що є їх правовим та морально-етичним обов'язком.

Вимоги НПА, які визначають допустимість використання аудіо-, відеоконтролю місця в ОРД та досудовому розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів, мають враховувати вимоги міжнародних документів, ратифікованих країною, а також внутрішніх, які гарантують дотримання конституційних прав і свобод громадян під час проведення зазначених ОРЗ (НС(Р)Д).

Зазначена група НПА містить у собі міжнародні НПА, що визначають гарантії прав та свобод людини й громадянина; вітчизняні НПА, які також гарантують згадані права і свободи, а також закріплюють право держави на застосування можливостей підрозділів кримінальної поліції проводити аудіо-, відеоконтроль місця для протидії злочинності; підзаконні (відомчі) НПА, що регламентують порядок підготовки, особливості документування злочинної діяльності осіб та груп осіб, що готують, або вчинили тяжкі або особливо тяжкі злочини та закріплення результатів проведеного ОРЗ (НС(Р)Д).

Ураховуючи відкритість статті, зупинимось на аналізі положень тих НПА, зміст яких не містить державної таємниці.

До НПА, які взагалі регулюють проведення ОРЗ (НС(Р)Д), що тимчасово обмежують права і свободи людини і громадянина та складають групу міжнародних належать Загальна Декларація з прав людини, Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права тощо, в яких зазначаються стандарти діяльності правоохоронних органів щодо дотримання зазначених вище прав.

До другої групи НПА, що визначають загальні принципи, мету та завдання діяльності правоохоронних органів, а також можливість використання ОРЗ (НС(Р)Д), що тимчасово обмежують права і свободи громадян, належать Конституція України, Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, інших державних органів.

До наступної групи НПА, що складають відомчі й регулюють проведення аудіо-, відеоконтролю місця, можна віднести НПА Генеральної прокуратури, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України у вигляді наказів, інструкцій, настанов. До окремої групи можна віднести Рішення Конституційного Суду України, а також інформаційні листи Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних справ і кримінальних проваджень, що окреслюють питання здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб в оперативно-розшуковому та кримінальному провадженнях.

Загальна декларація прав людини, прийнята й проголошена резолюцією 217А Генеральної асамблеї ООН та проголошена на її основі Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [2; 3], стали фундаментом усього комплексу міжнародно-правового регулювання в галузі прав людини, її законних інтересів та потреб. Особливого значення для правоохоронних органів набули положення останньої Конвенції у частині окреслення меж, які не можуть бути ні за яких умов порушені суб'єктами, що призвані державою охороняти правопорядок. Конвенцією промовляються наступні знакові положення, як то «кожен має право на свободу та особисту недоторканість. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім встановлених Конвенцією випадків і відповідно до процедури, встановленої законом (ст. 5); кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції (ч. 1, ст. 8)». Конвенцією чітко визначені підстави, за яких втручання з боку держави у використання особою прав, зазначених у ч. 1 ст. 8 є виправданими – «коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб (ч. 2 ст. 8). Більш докладно розшифровуються ці положення у рішеннях Європейського Суду з прав людини, які є обов'язковими для виконання Україною [4].

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [5] у ч. 3 ст. 9 також проголошує, що «... кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується: а) забезпечити всякій особі, права і свободи якої, визнані в цьому Пакті, порушено, ефективний засіб правового захисту, навіть коли це порушення було вчинене особами, що діяли як особи офіційні; б) забезпечити, щоб право на правовий захист для будь-якої особи, яка потребує такого захисту, встановлювалось компетентними судовими, адміністративними чи законодавчими властями або будь-яким іншим

компетентним органом, передбаченим правовою системою держави, і розвивати можливості судового захисту; с) забезпечити застосування компетентними властями засобів правового захисту, коли вони надаються».

Таким чином, для уникнення помилок і настання несприятливих наслідків для державних органів організація і порядок проведення аудіо-, відеоконтролю місця суб'єктами ОРД має відповідати нормам міжнародного права, для чого суб'єкти проведення даних ОРЗ (НС(Р)Д) повинні бути обізнаними з положеннями міжнародних договорів, загальноновизнаних норм і принципів у галузі основних прав і свобод людини.

Зважаючи на викладене є підстави стверджувати, що неприпустимим під час під організації та проведення аудіо-, відеоконтролю місця є нехтування конституційними нормами, викладеними у ст. ст. 3, 8, 21–24, 28–32, 55 Конституції України [6] та які гарантують людині й громадянину безпеку життя, здоров'я, честі, гідності, особистої недоторканості та недоторканості житла, також захисту своїх прав у суді.

Механізм гарантування прав і свобод людини, закріплених нормами міжнародного законодавства та Конституцією України, детально регламентовано КПК України [7].

У КПК України також визначається мета проведення аудіо-, відеоконтролю місця і наголошується, що він може здійснюватися як для отримання оперативно-розшукової інформації, так і під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину. Аудіо-, відеоконтроль місця полягає у здійсненні прихованої фіксації відомостей за допомогою аудіо-, відеозапису всередині публічно доступних місць, без відома їх власника, володільця або присутніх у цьому місці осіб, за наявності відомостей про те, що розмови і поведінка осіб у цьому місці, а також інші події, що там відбуваються, можуть містити інформацію, потрібну для окреслених вище цілей.

З урахуванням положень ч. 2 та 3 ст. 267 КПК України публічно доступне місце визначається як місце, до якого можна увійти або в якому можна перебувати на правових підставах без отримання на це згоди власника, користувача, або уповноважених ними осіб. Приміщення, які спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені відповідно до закону (приміщення з примусового утримання осіб у зв'язку відбуттям покарання, затримання, взяттям під варту тощо), мають статус публічно доступних.

Виходячи зі змісту ст. 270 КПК аудіо-, відеоконтроль місця проводиться тільки за рішенням слідчого судді. Відповідно до вимог ст. 246, 248–250, 270 КПК ініціатори проведення аудіо-, відеоконтролю місця за наявності відомостей про те, що розмови і поведінка осіб у конкретному місці,

а також інші події, що там відбуваються, можуть містити інформацію, яка має значення для ОРД або кримінального провадження, складають клопотання про дозвіл на проведення аудіо-, відеоконтролю місця до суду, узгоджують його з прокурором та отримують ухвалу слідчого судді про аудіо-, відеоконтроль місця або про відмову в наданні дозволу на його проведення.

Право слідчого використовувати засоби спеціальної техніки під час проведення аудіо-, відеоконтролю місця у кримінальному провадженні, у формальному вигляді передбачено гл. 5 «Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення», а також окремими статтями, що безпосередньо регламентують порядок проведення слідчих (розшукових) дій та НС(Р)Д.

До технічних засобів фіксування кримінального провадження відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 105 КПК України крім іншого відносяться аудіо-, відеозапис процесуальної дії, які можуть визнаватися процесуальними джерелами доказів у вигляді речових доказів (ч. 2 ст. 84; ч. 1 ст. 98) чи документів (ч. 2 ст. 99). Відповідно до ч. 1 ст. 99, «документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження». Серед іншого, «до документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою ... ст. 99, можуть належати ... матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі електронні)...».

У цієї ж частині зазначається, що «матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», за умови відповідності вимогам цієї статті, є документами та можуть використовуватися в кримінальному провадженні як докази».

Інструкція про організацію проведення НС(Р)Д та використання їх результатів у кримінальному провадженні визначає загальні засади та єдині вимоги до організації проведення НС(Р)Д слідчими органів досудового розслідування або за їх дорученням чи дорученням прокурора уповноваженими оперативними підрозділами, а також використання їх результатів у кримінальному провадженні [8]. Згідно із п. 1.3. метою Інструкції є врегулювання загальних процедур організації проведення НС(Р)Д та використання їх результатів у кримінальному провадженні, що забезпечують додержання конституційних прав та законних інтересів учасників досудового розслідування, інших осіб, швидко, повне та неупереджене розслідування злочинів, захисту

особи, суспільства і держави. Інструкцією також регулюються: підстави та порядок отримання дозволу на проведення НС(Р)Д; їх організація і проведення; порядок фіксації результатів НС(Р)Д та дослідження інформації; засекречування та розсекречування матеріальних носіїв інформації щодо проведення НС(Р)Д; порядок знищення відомостей (матеріальних носіїв інформації щодо факту, методів та результатів), проведення НС(Р)Д; забезпечення права особи на інформацію щодо проведення стосовно неї НС(Р)Д.

Ураховуючи, що головною метою проведення аудіо-, відеоконтролю місця є отримання інформації, працівникам кримінальної поліції під час проведення ОРЗ (НС(Р)Д) слід також керуватися положеннями ст. 2 Закону України «Про інформацію» у частині, що регулює правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, а також захищеності особи від втручання в її особисте та сімейне життя [9]. До положень, що становлять інтерес для тематики нашої статті, можна також відзначити норми, що стосуються вимог реалізації права на інформацію (ст. 5); обмежень права на інформацію (ч. 2, ст. 6); умов зберігання конфіденційної інформації про особу (ч. 2, ст. 11). У частині особливостей засекречування та розсекречування матеріальних носіїв секретної інформації, створених у результаті проведення аудіо-, відеоконтролю місця, слід застосовувати норми Закону України «Про державну таємницю» [10].

У ст. ст. 6, 7 Закону України «Про Національну поліцію» зазначена конституційна норма, що проголошує верховенство права та дотримання прав і свобод людини. Згідно положенням ст. 6, під час здійснення ОРД та у межах кримінального провадження, застосовуючи засоби спеціальної техніки, працівники поліції мають враховувати, що людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Одночасно у ч. 2 ст. 7 зазначено, що обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції [11].

Важливою також є норма ч. 3 ст. 7, яка регулює умови припинення проведення заходів, що обмежують права і свободи людини (здійснення заходів припиняється, якщо їх мета досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування).

Регулює проведення аудіо-, відеоконтролю місця й ч. 1 ст. 23 закону про Національну поліцію, положення якої окреслюють право застосовувати спеціальні технічні засоби для: здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; життя заходів щодо виявлення кримінальних

правопорушень та їх припинення; вжиття заходів, спрямованих на усунення загрози життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального правопорушення; здійснення ОРД тощо.

Загальні правові підстави щодо проведення аудіо-, відеоконтролю місця зафіксовані у положеннях Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [12]. Зокрема, оперативним підрозділам для виконання завдань ОРД, за наявності передбачених статтею 6 цього Закону підстав, надається право (ст. 8): негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого або особливо тяжкого злочину, документи та інші предмети, що можуть бути доказами підготовки або вчинення такого злочину, чи одержувати розвідувальну інформацію, у тому числі шляхом проникнення та обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи згідно з положеннями ст. 267 КПК України); здійснювати ... аудіо-, відеоконтроль місця згідно з положеннями ст. 270 КПК України.

Положення ч. 5 ст. 9 закону про ОРД також попереджають про недопущення порушення прав і свобод людини. Зазначається, що окремі обмеження цих прав і свобод мають винятковий і тимчасовий характер та можуть застосовуватись лише за рішенням слідчого судді з метою виявлення, попередження чи припинення тяжкого або особливо тяжкого злочину та у випадках, передбачених законодавством України, з метою захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства.

При проведенні ОРЗ працівники оперативних підрозділів зобов'язані враховувати їх відповідність ступеню суспільної небезпеки злочинних посягань та загрози інтересам суспільства і держави (ч. 7 ст. 9). У випадках порушення прав і свобод людини або юридичних осіб у процесі здійснення ОРД, а також якщо причетність до правопорушення особи, щодо якої здійснювались ОРЗ, не підтвердилась, відомства, підрозділи яких проводили ОРД, зобов'язані невідкладно поновити порушені права і відшкодувати заподіяні матеріальні та моральні збитки в повному обсязі (ч. 8 ст. 9).

Відповідно до мети статті та на основі проведеного контент-аналізу згаданих у роботі нормативно-правових актів, можна зробити наступні висновки, що стосуються особливостей правового регулювання аудіо-, відеоконтролю місця:

1. Окреслені положення нормативно-правових актів, розглянутих в статті, регулюють діяльність спеціально уповноважених суб'єктів на проведення ОРЗ (НС(Р)Д), що тимчасово обмежують права і свободи осіб, й, одночасно, суттєво розширяють можливості оперативних підрозділів кримінальної поліції із здобуття й використання в інтересах кримінального судочинства можливостей аудіо-, відеоконтролю місця.

2. Для уникнення помилок і настання несприятливих наслідків організація і порядок проведення аудіо-, відеоконтролю місця підрозділами кримінальної поліції має відповідати нормам міжнародного права, для чого суб'єкти проведення даних ОРЗ (НС(Р)Д) повинні бути обізнаними з положеннями міжнародних договорів, загальноновизнаними нормами і принципами у галузі основних прав і свобод людини.

3. З метою приведення у відповідність з вітчизняною нормативно-правою базою, що допускає для отримання інформації проведення ОРЗ, які тимчасово обмежують права і свободи людини й громадянина, потребує розроблення та внесення у Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» статті «Оперативно-розшукові заходи», в якій необхідно:

– надати визначення оперативно-розшуковим заходам з урахуванням того, що умовами проведення ОРЗ є встановлені законами та підзаконними нормативно-правовими актами, або виробленими й апробованими суб'єктами ОРД певні правила, виконання яких забезпечить ефективне здійснення оперативно-розшукових заходів з метою досягнення поставлених цілей і вирішення завдань ОРД із суворим дотриманням законності та конституційних принципів, пов'язаних із правами та свободами людини й громадянина;

– навести вичерпний перелік ОРЗ, що можуть проводитися визначеними законом суб'єктами.

Література

1. Санакоєв Д. Б., Шинкаренко І. Р. Правові та організаційні основи використання спеціальної техніки у протидії злочинності : навч. посібник / за заг. ред. Проф. І. Р. Шинкаренка. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 332 с.

2. Загальна декларація прав людини. Організація Об'єднаних Націй. 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015/ (дата звернення: 11.11.2017).

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи. 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 11.11.2017).

4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15/conv> (дата звернення: 11.11.2017).

5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Організація Об'єднаних Націй. 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 11.11.2017).

6. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 11.11.2017).

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення: 11.11.2017).

8. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та

використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>. (дата звернення: 11.11.2017).

9. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 11.11.2017).

10. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12> (дата звернення: 11.11.2017).

11. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 11.11.2017).

12. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>. (дата звернення: 26.11.2018).

Анотація

Алексєєв О. В. Особливості правового регулювання проведення аудіо-, відеоконтролю місця підрозділами кримінальної поліції. – Стаття.

У статті на основі проведеного контент-аналізу нормативно-правових актів, зроблені висновки, що стосуються особливостей правового регулювання аудіо-, відеоконтролю місця. Доведено, що окреслені положення нормативно-правових актів, розглянутих в статті, регулюють діяльність спеціально уповноважених суб'єктів на проведення оперативно-розшукових заходів (негласних слідчих (розшукових) дій), що тимчасово обмежують права і свободи осіб, й, одночасно, суттєво розширюють можливості оперативних підрозділів кримінальної поліції із здобуття й використання в інтересах кримінального судочинства можливостей аудіо-, відеоконтролю місця. Зазначено, що для уникнення помилок і настання несприятливих наслідків організація і порядок проведення аудіо-, відеоконтролю місця підрозділами кримінальної поліції має відповідати нормам міжнародного права, для чого суб'єкти проведення даних оперативно-розшукових заходів (негласних слідчих (розшукових) дій) повинні бути обізнаними з положеннями міжнародних договорів, загальновизнаними нормами і принципами у галузі основних прав і свобод людини. Підкреслюється, що з метою приведення у відповідність з вітчизняною нормативно-правою базою, що допускає для отримання інформації проведення оперативно-розшукових заходів, які тимчасово обмежують права і свободи людини й громадянина, потребує розроблення та внесення у Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» статті «Оперативно-розшукові заходи», в якій необхідно: надати визначення оперативно-розшуковим заходам з урахуванням того, що умовами проведення оперативно-розшукових заходів є встановлені законами та підзаконними нормативно-правовими актами, або виробленими й апробованими суб'єктами оперативно-розшукової діяльності певні правила, виконання яких забезпечить ефективне здійснення оперативно-розшукових заходів з метою досягнення поставлених цілей і вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності із суворим дотриманням законності та конституційних принципів, пов'язаних із правами та свободами людини й громадянина; навести вичерпний перелік оперативно-розшукових захо-

дів, що можуть проводитися визначеними законом суб'єктами.

Ключові слова: аудіо-, відеоконтроль місця, негласні слідчі (розшукові) дії, оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшукові заходи, правове регулювання.

Аннотація

Алексєєв А. В. Особенности правового регулирования проведения аудио-, видеоконтроля места подразделения криминальной полиции. – Статья.

В статье на основе проведенного контент-анализа нормативно-правовых актов, сделаны выводы, касающиеся особенностей правового регулирования аудио-, видеоконтроля места. Доказано, что указанные положения нормативно-правовых актов, рассмотренных в статье, регулирующие деятельность специально уполномоченных субъектов на проведение оперативно-розыскных мероприятий (негласных следственных (розыскных) действий), временно ограничивающих права и свободы лиц, и, одновременно, существенно расширяют возможности оперативных подразделений криминальной полиции по получению и использованию в интересах уголовного судопроизводства возможностей аудио-, видеоконтроля места. Отмечено, что во избежание ошибок и наступления неблагоприятных последствий организация и порядок проведения аудио-, видеоконтроля места подразделениями криминальной полиции должен соответствовать нормам международного права, для чего субъекты проведения данных оперативно-розыскных мероприятий (негласных следственных (розыскных) действий) должны быть осведомлены о положениях международных договоров, общепризнанных нормах и принципах в области основных прав и свобод человека. Подчеркивается, что с целью приведения в соответствие с отечественной нормативно-правой базой, допускающей для получения информации проведение оперативно-розыскных мероприятий, которые временно ограничивают права и свободы человека и гражданина, нуждается в разработке и внесении в Закон Украины «Об оперативно-розыскной деятельности» статья «оперативно-розыскные мероприятия», в которой необходимо: дать определение оперативно-розыскным мероприятиям с учетом того, что условиями проведения оперативно-розыскных мероприятий являются установленные законами и подзаконными нормативно-правовыми актами или выработанными и апробированными субъектами оперативно-розыскной деятельности определенные правила, выполнение которых обеспечит эффективное осуществление оперативно-розыскных мероприятий с целью достижения поставленных целей и решения задач оперативно-розыскной деятельности со строгим соблюдением законности и конституционных принципов, связанных с правами и свободами человека и гражданина; привести исчерпывающий перечень оперативно-розыскных мероприятий, которые могут проводиться определенными законом субъектами.

Ключевые слова: аудио-, видеоконтроль места, негласные следственные (розыскные) действия, оперативно-розыскная деятельность, оперативно-розыскные мероприятия, правовое регулирование.

Summary

Alekseev O. V. Features of legal regulation of carrying out audio, video control of a place by units of criminal police. – Article.

Based on the content analysis of regulatory legal acts, the article draws conclusions regarding the specifics of

the legal regulation of audio and video control of a place. It is proved that the indicated provisions of the regulatory legal acts considered in the article regulating the activities of specially authorized entities for conducting operational search activities (secret investigative (search) actions) that temporarily limit the rights and freedoms of individuals, and, at the same time, significantly expand the capabilities of operational units criminal police to receive and use in the interests of criminal proceedings the possibilities of audio, video control of the place. It is noted that in order to avoid errors and the occurrence of adverse consequences, the organization and procedure for conducting audio and video control of the place by criminal police units must comply with international law, for which the subjects of these operational-search measures (secret investigative (search) actions) must be aware of the provisions international treaties, universally recognized norms and principles in the field of fundamental human rights and freedoms. It is emphasized that in order to bring it into line with the domestic regulatory framework, which allows for

the implementation of operational-search measures that temporarily restrict the rights and freedoms of a person and citizen, it needs to be developed and introduced into the Law of Ukraine "On the operational-search activity" the article "operational search measures", in which it is necessary: to define the operational search measures, taking into account the fact that the conditions for conducting operational search measures are certain rules established by laws and by-laws and regulations developed or tested by the subjects of operational investigative activities, the implementation of which will ensure the effective implementation of operational investigative measures in order to achieve the goals and tasks of the operational investigative activities with strict observance of the law and constitutional principles related to with the rights and freedoms of man and citizen; provide an exhaustive list of operational-search measures that may be carried out by entities defined by law.

Key words: audio-, video-control of a place, secret investigative (search) actions, operational-search activity, operational-search measures, legal regulation.